

زیان‌های توسعه نیافتگی صنایع تبدیلی در کشور

۱۷ درصد تولید کشاورزی ایران تلف می‌شود

سالانه مقدار زیادی از محصولات کشاورزی و مواد غذایی که با صرف هزینه، زمان، امکانات و زحمات فراوان تولید شده است، به صورت ضایعات از بین می‌روند. روند افزایشی ضایعات مواد غذایی یکی از چالش‌های جدی برای دولت‌مردان اکثر کشورها به‌ویژه کشورهای در حال توسعه است زیرا با کاهش ضایعات می‌توان به امنیت غذایی نیز دست یافت. ضایعات محصولات کشاورزی به دلیل کافی نبودن تجهیزات مورد نیاز برای برداشت انواع محصولات زراعی و باغی و نبود صنایع بسته‌بندی، تبدیلی و تکمیلی در جوار مراکز تولید، موجب شده است که در برخی محصولات حاصل دست‌رنج تولیدکنندگان به هدر رفته و حتی در برخی موارد در محصولات که بازار مصرف داخلی به شدت نیازمند این محصولات است نابسامانی عرضه و ضایعات، مانعی در جهت تامین این نیاز بوده است. به گفته برخی مسئولان، به‌طور میانگین ۱۷ درصد محصولات کشاورزی ضایع می‌شوند که سهم محصولات باغی نسبت به محصولات زراعی با وجود تولید کمتر محصولات نسبت به محصولات زراعی بیشتر است. به گزارش ایسنا، بنابر اظهارات عباس کشاورز؛ معاونت امور زراعت وزارت جهاد کشاورزی ۸۰ درصد ضایعات این بخش در حدود ۲۰ تا ۲۵ درصد محصولات بروز می‌کند و براساس همین گزارش گندم بیشترین ضایعات را در بین دیگر محصولات دارد چنانچه سالانه ۲ میلیون تن گندم به ضایعات تبدیل می‌شود.

بیشترین ضایعات در زمان برداشت

مهدی عبداللهی؛ کارشناس زراعت عمده‌ترین قسمت ضایعات را مربوط به مراحل برداشت و پس از آن یعنی تا مرحله مصرف می‌داند. به گفته این کارشناس جابه‌جایی نامناسب در زمان رساندن محصول به بازار موجب زخمی شدن محصول و آسیب‌ها به آن می‌شود و در مرحله نگهداری در انبار نیز کنترل نکردن شرایط محیطی سبب افت کمی و کیفی قابل ملاحظه‌ای می‌شود. عبداللهی معتقد است که نیمی از برخی محصولات کشاورزی در کشورمان در فاصله مراحل کاشت تا برداشت از چرخه مصرف خارج می‌شوند و این مساله متاثر از کمبود تجهیزات و فرسودگی ماشین‌آلات کشاورزی و نقصان در مرحله فرآوری و بسته‌بندی استاندارد در این زمینه است. وی با تاکید بر این مساله که پایین آوردن آستانه ضایعات، کمک شایانی به افزایش تولید ناخالص داخلی و ارزش افزوده بالاتر خواهد کرد، معتقد است که برای بهبود این وضعیت باید چالش‌های مدیریت پس از برداشت

محصول را مورد بررسی زیربنایی و اصولی قرار داد.

ضایعات محصولات باغی بیشتر است

این کارشناس در زمینه علل ضایعات محصولات کشاورزی نیز معتقد است: علت نخست بروز ضایعات در محصولات کشاورزی بیولوژیکی است، ضایعات می‌تواند به دلایل مختلفی نظیر میکروبیولوژیکی، شیمیایی، مکانیکی، فیزیکی و حتی روانی در بخش کشاورزی ظاهر شود. این درحالی است که عوامل بعدی نظیر ناکافی بودن مهارت‌های برداشت محصول و بسته‌بندی نبود انبار و امکانات حمل و نقل، کمبود تجهیزات خشک‌کنی محصول و

نظام‌های فرآوری، نبود تعریف استانداردهای قانونی و مدیریت تولید نیز در ایجاد ضایعات نقش موثری را ایفا می‌کنند. عبداللهی با اشاره به نقش موثر صنایع تبدیلی در کاهش ضایعات محصولات کشاورزی، می‌گوید: در کشورهای توسعه‌یافته و پیشرفته ۷۰ تا ۸۰ درصد تولیدات فرآوری می‌شود درحالی که این رقم در کشور ما به زیر ۴۰ درصد می‌رسد لذا فرآوری مازاد تولید و استفاده کامل از ظرفیت صنایع تبدیلی در کشور امری ضروریست. وی در زمینه سهم بخش‌های مختلف در ضایعات محصولات کشاورزی، معتقد است: از ۱۷ درصد متوسط کل ضایعات در بخش کشاورزی، کمتر از ۱۵ درصد به محصولات زراعی و بیش از ۲۰ درصد ضایعات به

بخش باغی اختصاص داشته و متوسط ضایعات بخش باغی بیشتر از بخش زراعی است. این درحالی است که مطالعات نشان می‌دهد، حجم تولید محصولات باغی کمتر از محصولات زراعی است.

توجه به صنایع تکمیلی

این کارشناس معتقد است که علاوه بر زیان‌های ناشی از تاثیر منفی ضایعات محصولات کشاورزی بر تولیدکنندگان و بازار داخلی مصرف این محصولات، این موضوع تاثیر نامطلوبی بر صادرات غیر نفتی کشور به‌ویژه در بخش صادرات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی داشته است. به گفته عبداللهی برای جلوگیری از این میزان ضایعات محصولات

کشاورزی، با برنامه‌ریزی صحیح در جهت توسعه و حمایت از صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی این محصولات را که در طول برداشت، حمل و نقل، انبارداری و عرضه ضایع می‌شود و گاه زیان‌های جبران‌ناپذیری را به کشاورزان و اقتصاد کشور وارد می‌کند می‌توان به ارزش افزوده تبدیل کرد که بدون تردید بر ارتقای تولید ملی کشور تاثیر گذار است. وی معتقد است ضرورت دارد راهکاری در نظر گرفته شود تا از مرحله تولید نیز با تبدیل مواد غذایی به موادی بسا قابلیت نگهداری و عمر مفید بیشتر، ضایعات محصولات را کاهش داد و اینکه بخشی از ضایعات محصولات کشاورزی به‌ویژه محصولات اساسی مربوط به نحوه مصرف بوده که با اصلاح در شیوه مصرف، گامی موثر در زمینه کاهش ضایعات برداشته شود.

عدم ارتباط با مراکز علمی، مهم‌ترین ضعف بخش کشاورزی است

آموزش؛ حلقه گمشده بخش کشاورزی

بخش کشاورزی با مشکلات عدیده‌ای از قبیل بالا بودن ضایعات محصولات کشاورزی، پایین بودن کیفیت نگهداری، عدم راهبردها و سیاست‌های بلندمدت در این بخش، مشکل حمل و نقل و... روبه‌رو است که روند نزولی این بخش، نارضایتی و دل‌سردی کشاورزان را به دنبال دارد. برخی از کارشناسان حوزه کشاورزی معتقدند تحول در حوزه کشاورزی در کشورها پیش‌قدمی با سرمایه‌گذاری در آموزش و پرورش نیروی انسانی ماهر و متخصص اتفاق افتاده و در این کشورها مراکز عمده تولید در بخش‌های مختلف صنعت، کشاورزی و خدمات از نظر سرمایه انسانی در حد مطلوبی قرار داشته و آموزش به مثابه یکی از پایه‌های اساسی رشد و توسعه این جوامع به شمار می‌رود. نیاز به آموزش عمومی کشاورزان و نقش پررنگ آن در افزایش سطح سواد و آگاهی این قشر جامعه را می‌توان یکی از نیازهای اصلی این بخش دانست که اگر به‌طور صحیح انجام شود، می‌تواند جلوی بسیاری از زیان‌هایی را که این قشر متحمل می‌شود، بگیرد.

کاهش بهره‌وری در کشور

در این سال‌ها که کشاورزی در سراسر کشور با مشکلاتی روبه‌رو است و نیاز به استفاده از علم روز در کشاورزی کشور به خوبی احساس می‌شود ارتباط میان کشاورزی و مراکز علمی بسیار ضعیف است و باید فکری به حال این مشکل کرد این قسمتی از صحبت‌های حمید احمدی، عضو هیات علمی دانشگاه تهران است که درباره اهمیت و نقش آموزش در بخش کشاورزی به «کسب و کار» می‌گوید و معتقد است که در تمام کشورهای مترقی، آموزش و ترویج کشاورزی از پایه‌های اصلی سیستم‌های کشاورزی و بهره‌وری اقتصادی بالای آن است. وی با بیان این موضوع که تجربیات کشورهای موفق نشان داده است که اعتماد به بخش تحقیقات کشاورزی اثرات مثبتی در حفظ منابع آب و خاک آنها داشته و باعث بهره‌وری بیشتر و پویایی اقتصاد کشاورزی می‌شود، ادامه می‌دهد: نباید از نظر دور داشت که حفظ حلقه محققان، کارشناسان و کشاورزان باعث می‌شود که همیشه نیازهای بخش کشاورزی به محققان انتقال یابد و نتایج آن مجدداً به کشاورزان برگردانده می‌شود. وی در ادامه می‌گوید: چندسالی است با توجه به مشکلات حاصل از کمبود آب، کمبود خاک مناسب و افزایش تکنولوژی‌های پیشرفته کشاورزی در سطح جهان نیاز به ارتباط بیشتر میان کشاورزی با صنعت و مراکز علمی به خوبی احساس می‌شود، موضوعی که متأسفانه در کشور ما به آن اهمیت چندانی داده نمی‌شود و باعث کاهش بهره‌وری در کشاورزی کشور شده است.

ضعف ارتباط کشاورزان با مراکز علمی

این استاد دانشگاه معتقد است در وضع کنونی که جهان به سمت استفاده از تکنولوژی‌های مدرن برای افزایش بهره‌وری در زمین‌های کشاورزی می‌رود، لازم است کشاورزان مانیز با این تکنولوژی‌ها آشنا شده و به سمت افزایش بهره‌وری و کیفیت محصولات بروند که لازمه آن ارتباط مراکز علمی با کشاورزان است. وی در ادامه با اشاره به این موضوع که توسعه کشاورزی با استفاده از آموزش‌های علمی و فنی کشاورزان باعث می‌شود که رفتارهای فنی آنها تغییر کند، می‌گوید: این تغییر رویکرد کاهش هزینه را به دنبال دارد که کاهش هزینه‌های

تولیدی باعث به وجود آمدن رقابتی سازنده و بهتر بین تولیدکنندگان می‌شود. وی با اشاره به مزایای افزایش دانش فنی کشاورزان، معتقد است که افزایش دانش فنی آنها استفاده بهتر از نهاده‌های تولیدی و افزایش تولید و در نهایت افزایش درآمد کشاورزان را به دنبال دارد. احمدی توسعه اصول نوین کشاورزی و به تبع آن افزایش میزان عملکرد تولید محصولات کشاورزی را از ضروری‌ترین اصول کشاورزی می‌داند که به گفته این استاد دانشگاه برای تحول در سایر جنبه‌های زندگی روستاییان و بهره‌برداران کشاورزی مفید و کاربردی است. این استاد دانشگاه معتقد است که بدون شک کسوری که نتواند مهارت‌ها و دانش مردم را توسعه دهد و از آنها در اقتصاد ملی به نحو موثری بهره‌برداری کند،

اهمیت به اشتغال جوانان

این استاد دانشگاه در ادامه ترویج و توسعه کشاورزی را مکتبی سازنده

می‌داند و تاکید می‌کند: ترویج کشاورزی را باید به عنوان مکتبی سازنده برای کمک به حل مسائل و اشاعه اصول نوین و فناوری‌های مدرن در زمینه‌های کشاورزی قلمداد کرد. وی کشاورزی را مهم‌ترین بخش تولیدی در ایجاد موقعیت‌های شغلی و امنیت غذایی و رکن اصلی در اقتصاد کشور می‌داند و معتقد است: بهره‌برداران بخش کشاورزی نقشی اساسی در پیشبرد اهداف بخش در رسیدن به خودکفایی دارند. وی با اشاره به نقش آموزش در اشتغال جوانان در بخش کشاورزی ادامه می‌دهد: آموزش از طریق انتقال دانش فنی به مزارع و ترویج شیوه‌های نوین تولید، زمینه اشتغال جوانان در بخش کشاورزی را فراهم می‌کند.

عضو هیات علمی دانشگاه تهران بر این باور است که فرهنگ مصرف، دانش تولید، دانش تبدیل و فرآوری محصولات کشاورزی، دانش بهره‌گیری صحیح از ماشین‌آلات و امکانات کشاورزی همه و همه به نوعی مستقیم و غیرمستقیم با کاهش ضایعات کشاورزی در ارتباط هستند؛ بنابراین آموزش تولیدکنندگان در این زمینه‌ها می‌تواند نقش مهمی در کاهش ضایعات کشاورزی داشته باشد. طبعه گفته احمدی، آموزش تولیدکنندگان بخش کشاورزی باید به عنوان راهکاری برای افزایش بهره‌وری و کاهش ضایعات در راس امور و اقدامات قرار گیرد تا زمینه تغییرات مطلوب افکار، عقاید و فرهنگ تولیدکنندگان بیشتر فراهم شود.

«کسب و کار» از وضعیت معیشت ایلات و عشایر گزارش می‌دهد

اقتصاد عشایری

درباره تکالیف شاق روزمره از قبیل حمل هیزم و نیز آب که در مشک‌ها ریخته می‌شود و حمل گهواره در طول کوچ اختصاص به زن‌ها دارد. تمام این بارها بر پشت حمل می‌شوند و توسط تسیمه و طناب به شکل حمایل تنظیم و به پشت بسته می‌شوند.

توبره (چوپانان): توبره ساده‌ای از بافته‌هاست و دارای بند حمایل است، تنها توبره‌ای است که با عمل حمل و نقل توسط انسان منطبق شده است. **حمل و نقل توسط حیوان:** بختیاری‌ها برای حمل سایر بارها و به‌ویژه برای مسیرهای طولانی، به نیروی حمل حیوانات که از زمان‌های پیش مهم‌ترین وسیله حمل و نقل بوده‌اند، متوسل می‌شوند. چهارپایان و همچنین گاوها حیواناتی هستند که برای کار مورد استفاده قرار می‌گیرند.

خر و قاطر بدون اینکه تفاوتی در نر و ماده آنها قابل شوند به زیر بار برده می‌شوند.

← **دامداری کوچ‌نشینان بختیاری:**

دامداری در زبان لری بیشتر به گله‌داری مشهور است. هانری رنه دالمین، درباره دامداری در بین بختیاری‌ها می‌نویسد: تعلیف دام اشتغال اصلی کوچ‌نشینان است. گوسفند و دام‌های شاخدار منبع اصلی ثروت هستند.

← **تکنولوژی دامداری کوچ‌نشینان بختیاری:**

دو دست با قفل: چنین وسیله‌ای پابندی است که دارای نقطه اتصال ثابتی به زمین نیست و به حیوان امکان چریدن را به هنگام راه رفتن می‌دهد ولی امکان دویدن را از او می‌گیرد. **تاراق:** زنگوله‌ای بزرگ که به دلیل صدای زیبا و رسا و مسلط به سایر صداهای زنگوله‌ها، وسیله غیر قابل انکار عملکرد بز پیشاهنگ است. همیشه برای یک گله ۲۰ تا ۳۰ رأس ۴ تا ۵ رهبر در نظر می‌گیرند که هیچ‌وقت از هم جدا نیستند. جابه‌جا شدن آنها هرگز از چشم دور نمی‌ماند و شامل تمام گله می‌شود. **ابزار دست چوپان بختیاری:** چاقو که در یک قاب چرمی به کمر چوپان آویخته می‌شود. قلاب سنگ به گویش لری (کی ووم) نامیده می‌شود. در بیشتر مواقع این قلاب سنگ همان کاری را می‌کند که عصای چوبی چوپانان قدیم

جامعه ایران از سه جامعه شهری، روستایی و عشایری تشکیل شده است. تاثیر جامعه عشایری در جامعه ایرانی به قدری پررنگ بوده است که در طول تاریخ، حکومت‌های بزرگی چون غزنویان، سلجوقیان، خوارزمیان، قرقویونلوها، آق‌قویونلوها، افشاریه، زندیه و قاجاریه از دل ایل‌های عشایر ایران به وجود آمده‌اند. برخی محققان عقیده دارند که واژه بختیاری از باختری‌های کهن گرفته شده است و برخی بختیاری را از ترکیب دو واژه بخت و یار به معنی خوشبخت می‌دانند. حمدا... مستوفی، بختیاری‌ها را از تبار بزرگ ایران قدیم می‌داند. محل سکونت ایل بختیاری را چهار محال و بختیاری، خوزستان، اصفهان و شرق لرستان می‌نویسند. شیر سنگی که در گویش لری به آن (بردشیر) می‌گویند، یکی از نمادهای فرهنگی این قوم کهن است که آن را روی مزار پهلوانان و جوانمران خود می‌گذارند.

← **طبقات اجتماعی ایل بختیاری:**

زن و مرد عشایر بختیاری مثل زن و مرد جامعه مدرن امروزی کار می‌کنند و هر دو در آمد خانواده شریک هستند. اپوزیسیون بختیاری یعنی اپوزیسیون طبیعت و فرهنگ و اپوزیسیون ماده، نر دیده می‌شود که نوع فعالیت‌هایی که برای زن در نظر گرفته شده است از زمره کارهای طبیعت است مثل باغچه کاری یا انجام صنایع و هنرهای دستی و بومی که زن را در تماس مستقیم با محصولات یا اشیای طبیعی قرار می‌دهد. مرد سعی می‌کند که این نوع فعالیت‌ها را تیول خود گردانده و به خود اختصاص دهد.

← **فنون کوچ‌نشینان:**

برخی طایفه‌ها ۱۷۰ کیلومتر طی طریق می‌کنند. برای این طایفه‌ها کوچ بهاره از ۳۰ تا ۴۰ روز و کوچ پاییزه حدود ۲۰ روز طول می‌کشد. آغاز حرکت نخستین گروه معمولاً با جشن نوروز مصادف است. بختیاری‌ها در هنگام کوچ در گروه‌های کوچک شروع به صعود به ارتفاعات زاگرس می‌کنند. هر شب خیمه چادری برپا می‌کنند. آخرین افراد این گروه که محل را ترک کردند، نخستین افراد گروه بعدی از راه می‌رسند. هر روز فاصله حدود ۵ تا ۱۰ کیلومتر طی می‌شود. در راه‌های سخت مردها مجبور می‌شوند خط زنجیری بسازند که هم خودشان یک به یک بگذرند و هم بزها و گوسفندان. برخی گذرگاه‌ها بسیار سخت است مانند کوه (منار) از طناب برای بالا رفتن استفاده می‌کنند عبور ایل از رود کارون تماشایی است. حدوداً در بیشه‌ت به بیلاق می‌رسند و تا اوایل شهریور در آن منطقه می‌مانند. (بختیاری‌ها به قشلاق گرمسیری می‌گویند) چهار ماه پس از رسیدن به این منطقه کوچ‌نشینان باید قبل از بسته شدن گردنه‌ها از آنها بگذرند. مدت اقامت در گرمسیر حدود ۶ ماه است که طولانی‌ترین دوره پراکندگی عشایر است.

«کسب و کار» در گفت و گویا کارشناسان، روند تاثیر گردشگری را بررسی می‌کند

زبان مسالمت آمیز، راه ورود توریست

گردشگری، امیر هاتفی دبیر انجمن صنفی دفاتر خدمات مسافرتی تهران به «کسب و کار» می‌گوید: «تغییری را در وضعیت ورود توریست به ایران نمی‌بینم. البته روال صعودی که از زمان شروع مذاکرات انجام شده کماکان برقرار است. این روند به خوبی در حال پیش روی است و همین موضوع آمار مسافران ورودی به ایران را افزایش داده و در حال ادامه است. برای اینکه کار با کیفیت بالا انجام شود، باید سرمایه‌گذاری خاص در صنعت گردشگری انجام شود. به عقیده من کشش توریسم ورودی به ایران کافی است، ما از لحاظ امکانات ظرفیت پذیرش توریست بیشتر را نداریم. در حال حاضر یک هتل مرغوب خالی در اصفهان، یزد و شیراز پیدا نمی‌کنیم. ما هتل‌های زیادی نداریم که بخواهد خالی بماند. البته قضیه تهران فرق دارد، چون در تهران تعداد هتل‌های با کیفیت کم نیست. باید برای آمار دقیق جذب گردشگر به تمام شهرها نگاه کرد.» او تاکید می‌کند: «تا به حال از نظر ما روند مذاکرات خوب بوده است چراکه این روند سازش باید به تدریج انجام شود. سیاستمداران ما می‌دانند با چه شرایطی روبه‌رو هستیم.»

موضع گیری‌های ایران بالفرض اگر مذاکرات شکست می‌خورد و ایران واکنش‌های تندی به غرب نشان می‌داد، ممکن بود این واکنش‌ها دیگران را از آمدن به ایران پشیمان کند. ولی ایران حتی در صورت شکست مذاکرات هم از خود واکنش‌های تند و خصم‌آمیز نشان نمی‌داد، باز هم روند ورود گردشگری بی‌تاثیر از این مقوله ادامه پیدا می‌کرد. در واقع نوع رفتار دولتمردان بسیار در این زمینه موثر است. البته بعد از سرکار آمدن دولت جدید روند ورود گردشگر افزایش پیدا کرده است و به قدری رونق در این حوزه زیاد است که با مشکل خدمات دادن به توریسم و کمبود امکانات مواجه هستیم.» این کارشناس گردشگری تاکید می‌کند: «در حال حاضر برای متولیان گردشگری کشور، جذب گردشگر در اولویت نیست. در شرایط فعلی، مدبران بیشتر به این موضوع فکر می‌کنند که چگونه به گردشگرانی که آمده‌اند، شایسته‌تر پاسخ دهند.»

← **روند ورود گردشگر مثبت است**

در زمینه تاثیر مذاکرات بر روند رونق اقتصاد

پیش‌بینی دولت این است که یک میلیون بشکه نفت در روز فروخته نخواهد شد و در آمد با دلار بالای ۱۰۰ بسته نخواهد شد. این اعداد و ارقام وضعیت بودجه سال ۹۴ را کاملاً مشخص می‌کند و دولت در بودجه ۹۴ راهکاری جز در آمدزایی از طریق گردشگری ندارد.» تمام این موارد نشان می‌دهد که گردشگری حوزه‌ای در آمدزا محسوب می‌شود. در کنار این موارد البته نباید نقش مذاکرات را در توسعه گردشگری کمرنگ دانست. ایرج میلانی گردشگر، کارشناس و فعال حوزه توریسم، درباره تاثیر روند مسالمت آمیز بودن مذاکرات بر جذب توریست به «کسب و کار» می‌گوید: «هن فکر نمی‌کنم که مذاکرات اتمی مستقیماً برای وارد شدن گردشگر خارجی به ایران تاثیر گذار باشد. مگر اینکه در

وزیران امور خارجه ایران مذاکرات خود را به‌زودی و در هفته‌های آینده برای دستیابی به توافق جامع ادامه دهند. این نتیجه‌ای است که اعضای

تیم مذاکره‌کننده هسته‌ای ایران برای ادامه روند مذاکرات بیان داشته‌اند. مذاکره‌ای که عده‌ای از کارشناسان حوزه بین‌الملل چنین نتیجه‌ای را برایش مسالمت آمیز و قابل قبول می‌دانند و عده دیگری همچنان بر طبل مخالف می‌کوبند اما نتیجه هر چه باشد مهم این است که این مذاکرات فقط بر شرایط اقتصادی ایران تاثیر گذار نیست، بلکه حوزه‌های دیگر را هم تحت تاثیر قرار می‌دهد. گردشگری این روزها به قطب اقتصادی کشورها بدل شده است. حوزه‌ای که با ورود توریست و گردشگر به کشورها به جایگاه مالی بالایی رسیده است تا جایی که دو ماه پیش سخنگوی کمیسیون برنامه و بودجه مجلس در جمع تعدادی از سرمایه‌گذاران گردشگری اظهار کرد: «میزان فروش نفت در سال ۹۴ حتی کمتر از سال ۹۳ خواهد بود و

